

МАРЧЕНКО Олена Вікторівна
*професор кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософських наук, доцент*

ЯЦЕНКО Данило
*здобувач вищої освіти ННІ права
та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ*

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ ЯК СУСПІЛЬНИЙ ДОГОВІР І ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Конституція України, прийнята 28 червня 1996 року, є одним з найважливіших правових документів, який закріплює основи державного і суспільного ладу країни. Вона виконує роль суспільного договору між громадянами та державою, закріплюючи основні права і свободи громадян, а також принципи організації державної влади. Конституція України є основним законом, що має найвищу юридичну силу, і всі інші закони та нормативно-правові акти повинні відповідати її положенням [2].

Конституція України була прийнята Верховною Радою України після тривалого процесу обговорення і погодження. Потреба у новій Конституції виникла внаслідок здобуття незалежності України в 1991 році, що створило необхідність встановлення нових правових основ для функціонування держави. Прийняття Конституції стало значним кроком у розвитку української державності та демократії. Важливим моментом у цьому процесі стало прийняття Конституції в ніч з 27 на 28 червня 1996 року, коли після тривалих і напружених дебатів депутати Верховної Ради проголосували за її затвердження. Це рішення стало ключовим для подальшого розвитку України як незалежної держави [2].

Конституція України закріплює основні принципи державного устрою, серед яких верховенство права, народовладдя, розподіл влади та забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Зокрема, стаття 1 Конституції проголошує Україну суверенною, незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою. Цей принцип є основоположним і визначає всю систему державного управління.

Одним із ключових аспектів Конституції є закріплення прав і свобод громадян. Стаття 3 Конституції визначає, що людина, її життя і здоров'я, честь

і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Конституція також закріплює низку основних прав і свобод, серед яких право на життя, право на свободу і особисту недоторканність, право на приватну власність, право на свободу слова і думки, право на мирні зібрання та інші [1].

Конституція України також визначає принципи організації державної влади. Згідно зі статтею 6 державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову [1]. Це означає, що кожна з гілок влади має свої повноваження і функції, і вони діють незалежно одна від одної, що забезпечує систему стримувань і противаг. Законодавчу владу в Україні здійснює Верховна Рада, виконавчу – Кабінет Міністрів, а судову – суди різних інстанцій.

Значущість Конституції як суспільного договору підкреслюється її роллю у забезпеченні стабільності і передбачуваності правового середовища. Вона закріплює основні принципи і норми, які є обов'язковими для всіх громадян і органів державної влади. Це дозволяє уникнути правового хаосу і забезпечити стабільний розвиток держави [3].

Важливим аспектом Конституції є її пряма дія. Стаття 8 Конституції проголошує, що її норми є нормами прямої дії [1]. Це означає, що громадяни можуть безпосередньо посилалися на положення Конституції у випадках порушення їхніх прав і свобод. Це положення має велике значення для захисту прав людини, оскільки дозволяє громадянам безпосередньо звертатися до суду для захисту своїх конституційних прав.

Конституція України також є основою для розвитку національного законодавства. Всі закони та інші нормативно-правові акти повинні відповідати Конституції. Це забезпечує єдність правової системи і узгодженість правових норм. Наприклад, Цивільний кодекс України, прийнятий у 2003 році, базується на принципах, закріплених у Конституції, і регулює цивільно-правові відносини на її основі [2].

Конституція України неодноразово зазнавала змін, що обумовлено необхідністю адаптації правової системи до нових умов. Наприклад, у 2004 році були внесені зміни до Конституції, які стосувалися реформування системи державного управління і перерозподілу повноважень між президентом, парламентом і урядом. Ці зміни мали на меті забезпечити більшу прозорість і ефективність державного управління.

Важливою подією в історії Конституції України стало рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року, яким було скасовано зміни до Конституції 2004 року і відновлено редакцію Конституції 1996 року. Це рішення викликало значний резонанс у суспільстві і політичних колах і стало одним із факторів, що сприяли подіям Революції Гідності у 2013-2014 роках [3].

Революція Гідності стала важливим етапом у розвитку конституційного процесу в Україні. Після неї було прийнято низку змін до Конституції,

спрямованих на децентралізацію влади і зміцнення демократичних інститутів. Зокрема, у 2015 році були внесені зміни до Конституції щодо децентралізації, які передбачали передачу значних повноважень від центральних органів влади до органів місцевого самоврядування.

Одним з останніх етапів у розвитку Конституції України стало прийняття змін у 2019 році, які стосувалися закріплення стратегічного курсу України на набуття повноправного членства в Європейському Союзі та НАТО. Ці зміни відображають прагнення українського народу до інтеграції у європейське і євроатлантичне співтовариство і є важливим кроком на шляху до реалізації цього стратегічного курсу [2].

На завершення слід зазначити, що Конституція України є не тільки правовою основою державного ладу, але й важливим інструментом забезпечення прав і свобод громадян. Вона виконує роль суспільного договору, що об'єднує громадян і державу у спільному прагненні до розвитку і процвітання. Конституція є основою для всього національного законодавства і забезпечує стабільність і передбачуваність правового середовища. Її постійний розвиток і вдосконалення відображають зміни в суспільстві і відповідають новим викликам і потребам сучасності.

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 06.06.2024).

2. Конституція України та її розвиток. Поняття, предмет і структура Конституції // Конституційне право України. Підручники для вузів онлайн. URL: https://pidru4niki.com/00000000/konstitutsiyne_pravo (дата звернення: 6 червня 2024).

3. Конституція як основний закон суспільства та держави. Поняття Конституції України // Конституційне право України. URL: https://pidru4niki.com/00000000/konstitutsiyne_pravo (дата звернення: 6 червня 2024).